

Het begon in Santpoort

Een verhelderend overzicht van het ingewikkelde, met verhuizingen en fusies geplaveide pad tussen het PZS en het NPI. Goed nieuws voor onze vereniging: binnen het huidige NPI worden inmiddels zo'n dertig verschillende ambulante groepsdynamische therapieën aangeboden en opleidingen zijn zeer geïnteresseerd.

Door Maie et Boushy

Mogelijk heeft u er ooit van gehoord: het Provinciaal Ziekenhuis Santpoort (PZS). Het was het eerste psychiatrische ziekenhuis in Nederland, opgericht in 1849, aanvankelijk onder de naam Provinciaal Gesticht Meer en Berg. Prachtig gelegen in de bossen aan de rand van de duinen, volgens de toen geldende opvattingen de beste plek voor psychiatrische patiënten om behandeld te worden: rust, buitenlucht, minder prikkels en ook minder verleidingen. Een groot deel van de patiëntenpopulatie kwam uit Amsterdam. De plaatsnaam Santpoort werd in de Amsterdamse volksmond een synoniem voor 'het gekkenhuis'.

In 1986 werd besloten de kliniek te sluiten, en de patiënten in kleinere instellingen in Amsterdam onder te brengen. Het afzonderen van patiënten uit de samenleving werd inmiddels als achterhaald beschouwd. Vóór 1987 was dat nog heel gewoon, maar in toenemende mate kwamen er geluiden dat de patiënten beter in hun eigen regio in de stad behandeld zouden kunnen worden, en juist niet geïsoleerd zouden moeten worden op een terrein zoals dat van Santpoort. Dit werd 'het Amsterdams model' genoemd. Geleidelijk aan, in de periode tussen 1987 en 2002, verhuisden afdelingen terug naar Amsterdam, en uiteindelijk werd het hele terrein verkocht.

In Amsterdam kwamen allerlei voorzieningen zoals poliklinieken, dagbehandeling en klinieken. Deze voorzieningen werden

geïntegreerd tot het Sociaal Psychiatrisch Diensten Centrum (SPDC).

De eerste polikliniek van Santpoort werd geopend op de Tweede Constantijn Huygensstraat en werd al snel bekend bij verwijzers en patiënten als de Poli Psychiatrie Amsterdam.

Santpoort werd opgesplitst in twee regionale psychiatrische voorzieningen: het Psychiatrisch Ziekenhuis Amsterdam (voor de regio's Centrum, Oud-West en Noord) en de Frederik van Eeden Stichting (voor de regio's Oost en Zuidoost).

Psychiatrisch ziekenhuis Amsterdam

Het Psychiatrisch Ziekenhuis Amsterdam toonde in 1988 interesse om stageplekken aan te bieden voor de psychotherapie-opleiding aan de in 1986 opgerichte RINO's. De sprokkelroute om psychotherapeut te worden werd vervangen door een geïntegreerde opleiding die vier jaar in beslag zou nemen. De titel psychotherapeut zou dan ook eindelijk beschermd gaan worden.

De directeur van de Poli Psychiatrie Amsterdam, zelf psychiater en psychoanalyticus, besloot twee stageplekken voor psychotherapeuten in opleiding aan te bieden. Zo kwam ik samen met een mede-opleiding (thans hoofdredacteur van dit blad) als stagiaire bij deze poli te werken, en heb ik er zelf vorig jaar mijn 25-jarig dienstverband gevierd. Daar begon ook mijn belangstelling en liefde voor het werken met groepen, wat in mijn huidige functie als groepstherapeut, docent, P-opleider en NVGP-opleider nog steeds prominent aanwezig is. Omdat de stageplek aan een aantal opleidingseisen moest voldoen, werd er een groep gestart waar ik samen met een psychiater en onder supervisie van een door

de NVGP erkende supervisor aan de slag kon. Omdat de groep goed liep en in een duidelijke behoefte voorzorg, volgden er meer psychotherapiegroepen, allen psychodynamisch

De plaatsnaam Santpoort werd in de Amsterdamse volksmond een synoniem voor 'het gekkenhuis'

en groepsdynamisch van aard en gericht op persoonlijkheidsproblematiek. Er was een psychodynamische vrouwengroep, een psychodynamische groep voor jongvolwassenen, en een aantal gemengde psychodynamische groepen voor volwassenen (25+). Sommige van deze groepen werd in de avond gegeven, als extra service voor patiënten die overdag vanwege werk of studie anders niet in groepstherapie konden gaan. Om het overzicht op de wachtlijsten te behouden, om te voorkomen dat groepen lege plekken zouden krijgen en om de indicatiestelling te toetsen en de motivatie van de patiënt voor groepstherapie te exploreren, werd op de Poli Psychiatrie een groeppenecoördinator aangesteld. Nadat de indicatiestaf groepstherapie had voorgesteld, werd een patiënt voor een adviesgesprek bij de groeppenecoördinator uitgenodigd, waarin uitleg werd gegeven over deze vorm van behandeling, vooroordelen werden wegnomen, en besproken werd wat er nodig was gedurende de wachttijd. Therapeuten konden bij de groeppenecoördinator tijdig kenbaar maken wanneer er een plaats vrij zou komen in hun groep, en of er gezien de man-vrouwverhoudingen, leeftijd of problematiek (niet te veel cluster B in één groep bijvoorbeeld) nog spe-

cifiekte aandachtspunten waren waar rekening mee gehouden moest worden. In alle drie de parallelteams waren groepstherapeuten vertegenwoordigd, zodat bij de indicatiestelling deze behandelvorm niet gemakkelijk over het hoofd gezien kon worden.

In diezelfde periode ontstond in Amsterdam het Stedelijk Groepenoverleg. Groepscoördinatoren van andere ggz-instellingen in Amsterdam zoals de Riaggs, de Joodse Ambulante ggz (later Sinaï Ambulant), het dagtherapeutisch centrum De Vondelstraat, avond- en nachtkliniek De Sluis en deeltijdbehandeling het Derksencentrum, kwamen met de groepencoördinator van de Poli Psychiatrie drie à viermaal per jaar bijeen. Zij informeerden elkaar over het behandelaanbod, beschikbare plekken in de groepen die vanuit de eigen instelling niet aangevuld konden worden, en ontwikkelingen op het gebied van de groepstherapie. Incidenteel werd er een studiemiddag georganiseerd om de groepstherapie ook onder de aandacht te brengen van andere collegae.

De meeste andere opleidingen uit mijn jaar vonden stageplekken bij de Riaggs in Amsterdam, waar door de aanwezigheid van NVGP-erelid Tom Berk een vanzelfsprekend aanbod van groepstherapie bestond, en één opleiding kwam bij het PAI terecht (zie onder). In 1999 fuseerden Riagg Centrum, Oud-West en Noord met Psychiatrisch Ziekenhuis Amsterdam tot Mentrum. Bij elkaar was het groeopenaanbod daardoor zeer omvangrijk geworden.

Mentrum

Ondertussen waren nog andere onderdelen in beeld gekomen om te integreren bij Mentrum. Zo werd dagkliniek Vondelstraat,

waar patiënten gedurende minimaal een jaar psychotherapeutisch behandeld werden, onderdeel van Mentrum. Ook avond- en nachtkliniek De Sluis werd onderdeel van Mentrum. Rijnland, een ouderwetse therapeutische gemeenschap, was al onderdeel van Psychiatrisch Ziekenhuis Amsterdam en werd tevens onderdeel van Mentrum. Vondelstraat, De Sluis en Rijnland zijn in 1994 gereorganiseerd en omgevormd tot een gemoderniseerd centrum voor de behandeling van persoonlijkheidsstoornissen, het Centrum voor Psychotherapie (CVP) geheten. De behandelduur werd drastisch verkort en er werd gewerkt via een sequentieel model bestaande uit een voortraject (groepstherapie), een intensief behandeltraject (groepstherapie en diverse andere onderdelen) en nazorg (groepstherapie). De poliklinieken werden met de voormalige Riaggs geïntegreerd en boden ambulante behandelingen aan voor bijna alle stoornissen. Dat vond individueel, in groepen en in systemen plaats.

Arkin

De bekostiging van de zorg kwam toenemend onder druk te staan en instellingen gingen steeds meer fuseren. Zo fuseerde Jellinek met Mentrum in 2005 en Jellinek-Mentrum fuseerde weer met AMC de Meren in 2007 tot Arkin.

Arkin was hiermee een grote ggz-instelling geworden en besloot de zorg op stoornissen in te richten middels merken. De merken specialiseren zich in de behandeling van verschillende stoornissen. Het merk PuntP had naast de behandeling van diverse andere stoornissen ook persoonlijkheidsstoornissen als kernactiviteit.

Het Nederlands Psychoanalytisch Instituut

Het Nederlands psychoanalytisch instituut (NPI) was ten tijde van Mentrum gevestigd in Amstelveen, Utrecht en op het Olympiaplein te Amsterdam. Het was het landelijk expertisecentrum voor de behandeling van persoonlijkheidsproblematiek middels de klassieke psychoanalyse en psychoanalytische psychotherapie. In 1989 werd voor het eerst bij NPI een opleidingsplek gecreëerd voor de psychotherapie-opleiding. Tot 2002 werden bij NPI alleen individuele behandelingen aangeboden. Langzaam kwam er een kentering en werd een aantal groepen opgezet. Daardoor hoefde er niet meer naar Mentrum verwezen te worden voor groepstherapie. Het NPI was inmiddels financieel in moeilijk vaarwater gekomen en er werden gesprekken met Arkin gevoerd om tot een mogelijke fusie te komen.

NPI nieuwe stijl

Het heeft even geduurd, maar in 2012 werd besloten tot het samengaan van het voormalige NPI met het onderdeel van PuntP dat persoonlijkheidsstoornissen behandelde. Beide gingen verder onder de naam NPI. Dit merk is een van de onderdelen van Arkin en is gespecialiseerd in de behandeling van persoonlijkheidsproblematiek. Er worden diverse behandelmodules aangeboden vanuit een tweetal referentiekaders (psychodynamisch en schemagericht). Het voormalige Centrum voor Psychotherapie is omgevormd tot een psychotherapeutische deeltijdbehandeling van 1 of 3 dagen waarbij de groepstherapie het hart van de behandeling is. Ambulant worden psychodynamische groepen, MBT-groepen en schema-gerichte groepen aangeboden. Tevens is

er een aanbod groepspsychotherapie voor jongvolwassenen.

En zo is een deel van het oude Provinciaal Ziekenhuis Santpoort via een heel grote omweg uiteindelijk in het huidige NPI terechtgekomen. Het is een expertisecentrum met Top GGZ Keurmerk geworden voor de behandeling van persoonlijkheidsproblematiek in de volle breedte.

Menig opleiding kijkt uit naar het moment van de week dat ze groepstherapie kunnen bedrijven

Binnen het NPI worden klinisch psychologen, psychotherapeuten en psychiaters opgeleid. Binnen deze opleidingsstage wordt altijd minimaal één groep onder supervisie gedaan. Het enthousiasme voor deze vorm van behandeling neemt toe en menig opleiding kijkt uit naar het moment van de week dat ze groepstherapie kunnen bedrijven. Met een ervaren collega wekelijks voor een langere periode behandelen komt verder in de opleiding zelden voor. Het wordt als buitengewoon leerzaam ervaren. Verder is de kracht van de groep dermate indrukwekkend dat opleidingen zich daar graag verder in willen bekwamen. Hopelijk levert dit de NVGP veel nieuwe leden op, zodat groepspsychotherapie in de breedste zin verantwoord toegepast kan blijven worden.

Maïe el Boushy is klinisch psycholoog en (groeps)psychotherapeut, P-opleider van Arkin, en opleider NVGP.